

IES MARIA SARMIENTO

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

HISTORIA DE ESPAÑA

SEGUNDO DE BACHARELATO.

ANO ACADÉMICO: 2018/19

ÍNDICE

1. GLOSARIO	3
2. CONTEXTO.....	5
O CENTRO.....	5
O ALUMNADO	6
Obxectivos (adaptados ao contexto do centro e do alumnado)	8
3. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN	9
5. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	26
METODOLOXÍA	30
Estratexias metodolóxicas	30
Exemplo de secuenciación de traballo na aula	31
Outras decisións metodolóxicas	33
7. AVALIACIÓN	34
Avaliación inicial.....	34
Acreditación de coñecementos previos [Só 2º bacharelato, se procede]	35
Avaliación continua	35
Avaliación final [Só para ESO e bacharelato]	36
Avaliación extraordinaria [Só para ESO e bacharelato]	36
Recuperación e avaliación de pendentes [Só para ESO e bacharelato]	37
8. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E DA PRÁCTICA DOCENTE	37
Indicadores de logro do proceso de ensino	37
Indicadores de logro da práctica docente.....	38
AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.....	38
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica	38
Indicadores.....	38
10. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	39
Medidas ordinarias e extraordinarias	39
11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES.....	41
12. REFERENCIAS NORMATIVAS	41

1. GLOSARIO

Desenvolvemento curricular	2ª nivel de planificación curricular. Inclúese no PE.
Programacións didácticas	3º nivel de planificación. Realizada polos departamentos didácticos.
Programación de aula	4º nivel de planificación. Realizada polo profesorado.
Programación didáctica	Instrumento de planificación curricular específico de cada área que pretende ordenar o proceso de ensino - aprendizaxe do alumnado. Debe responder a estas cuestións: 1. Que, cando e como ensinar / 2. Que, cando e como avaliar / 3. Como atender á diversidade.
Criterios de avaliación	Referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias. Responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina (art. 2.3. do Decreto 86/2015).
Estándares de aprendizaxe	Especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliáveis, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado.
Criterios de cualificación	
Indicadores de logro	Son especificacións dos estándares para graduar o seu nivel de adquisición. Forman parte dos criterios de cualificación de dito estándar. O instrumento máis idóneo para identificar esa graduación sería a rúbrica (art. 7.4 da Orde ECD 65/2015, BOE 29/1/2015). O docente é o responsable da súa definición e posta en práctica.
Grao de consecución dun estándar	Serve para sinalar o grao mínimo de consecución esixible dun estándar para superar a materia (art. 13.3d da Resolución 27/7/2015). Canto maior sexa o grao esixido de consecución, máis importante se considera o estándar.
Criterios de cualificación e instrumentos	Serven para ponderar “ o valor ” que se dá a cada estándar e a proporción que cada instrumento utilizado para avaliálo achega a ese valor.
Procedementos e instrumentos	
Rúbrica	Os procedementos de avaliación utilizables, como a observación sistemática do traballo do alumnado, as probas orais e escritas, o portfolio, os protocolos de rexistro ou os traballos de clase, permitirán a integración de todas as competencias nun marco de avaliación coherente (art. 7.6, terceiro parágrafo, da Orde ECD 65/2015).
Rúbrica	Instrumento de avaliación que permite coñecer o grao de adquisición dunha aprendizaxe ou dunha competencia.
Portfolio	Achega de producións dun alumno/a.
OUTROS ASPECTOS	
Graduación dos estándares	Para identificar o progreso dos estándares ao longo dunha etapa.
Perfil de área	Conxunto de estándares de aprendizaxe avaliáveis que ten unha área ou materia. Dado que os estándares de aprendizaxe avaliáveis póñense en relación coas competencias, este perfil permitirá identificar aquelas competencias que se desenvolven a través desa área ou materia (art. 5.6 Orde ECD 65/2015). Son a referencia para a programación, a avaliación e o reforzo.
Perfil competencial	Conxunto de estándares de diferentes áreas relacionados coa mesma competencia clave (art. 5.7 Orde ECD 65/2015).

Avaliación das competencias	A avaliación do grao de adquisición das competencias debe estar integrada coa avaliación dos contidos , na medida en que ser competente supón mobilizar os coñecementos, destrezas, actitudes e valores (art. 7.3 da Orde ECD 65/2015).
Nivel de desempeño das competencias	Poderanse medir a través dos indicadores de logro, tales como rúbricas ou escalas de avaliación [...] que teñan en conta á atención á diversidade (art. 7.4 da Orde ECD/65/2015).
Tarefa	É a acción ou conxunto de accións orientadas á resolución dunha situación ou problema, nun contexto definido, combinando todos os saberes dispoñibles para elaborar un produto relevante. As tarefas integran actividades e exercicios.
Identificación de contidos e criterios	Exemplo: B1.1: B1: Bloque de contido / 1: Número de contido dun bloque.
Identificación de estándares	Exemplo: XHB1.1.2 XH: Abreviatura da área: Xeografía e Historia. B1. Bloque de contidos do que xorde o estándar. 1. Número do criterio de avaliación que orixina o estándar. 2. Número de estándar dun determinado criterio de avaliación.

No portal de Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria (<http://www.edu.xunta.es/portal/guiadalomce>) están dispoñibles, en formato doc e desagregados por áreas:

- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia.
- A Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta.

2. CONTEXTO

O CENTRO

O I.E.S. María Sarmiento é un centro público dependente da Consellaría de Educación da Xunta de Galicia. O Centro está formado por cinco edificios máis un ximnasio e un polideportivo compartido co outro instituto do concello.

Está composto polos seguintes edificios:

- (a) EDIFICIO A: Administración do centro, sala de profesores, despachos dos cargos directivos e orientación, aulas de ESO e do ciclo de Administración, Informática, laboratorio de ciencias e aula de tecnoloxía.
- (b) EDIFICIO B: Biblioteca, aulas de informática, aulas de ESO e de FP Básica, laboratorio de física e química.
- (c) EDIFICIO C: Aulas de música e plástica, FP Básica de mantemento de vehículos e talleres dos ciclos de electricidade e de transporte e mantemento de vehículos.
- (d) EDIFICIO D: Aulas de ESO e BAC, talleres de soldadura e aula técnica, talleres de carrozaría e aula técnica.
- (e) EDIFICIO E: Aulas de bacharelato, FP Básica de Mantemento de vehículos, cociña e comedor escolar.

1. SITUACIÓN

O centro está situado no concello de Viveiro, que é un concello do norte da provincia de Lugo pertencente á Comarca da Mariña Occidental. O dito concello limita ao norte co mar Cantábrico, ao sur co concello de Ourelo, ao este co de Xove e ao oeste co d'O Vicedo.

Segundo as cifras oficiais da poboación a 1 de xaneiro de 2017 (datos obtidos do Instituto Galego de Estatística) Viveiro tiña 15550 habitantes nesa data. É o terceiro concello con máis poboación da provincia de Lugo poer detrás de Lugo e Monforte de Lemos.

No tocante á situación socioeconómica do alumnado, dicir que a maioría das familias encadraríanse dentro da clase media. En canto á situación da residencia familiar predominan o alumnado que provén dos núcleos de poboación de Celeiro, Viveiro centro, Covas e o centro urbano d'O Vicedo, combinados cunha poboación moi rural diseminada polos concellos d'O Vicedo, Ourelo, Muras e a parte sur do concello de Viveiro.

2. Centros adscritos

- (a) CEIP de Celeiro
- (b) CEIP do Vicedo
- (c) CEIP Plurilingüe Santa Rita de Galdo

3. Ensinanzas que oferta o centro no presente curso

Dentro do réxime xeral:

- (a) Educación Secundaria Obligatoria cos dous Programas de Mellora da Aprendizaxe e Rendemento, un en 2º da ESO de dous anos académicos e outro en 3º da ESO dun ano académico.
- (b) Programas de Formación profesional básica de Mantemento de vehículos e de Servizos administrativos.
- (c) Ciclos formativos de grao medio: Xestión administrativa, Soldadura e caldeiraría, Instalacións eléctricas e automáticas, Carrozaría (só 2º curso porque para o vindeiro ano non se vai ofertar) e Electromecánica de vehículos automóbiles.
- (d) Ciclos formativos de grao superior: Administración e finanzas, Automoción (só o 1º curso este ano porque é a primeira vez que se oferta) e Sistemas electrotécnicos e automatizados.
- (e) Bacharelatos nas modalidades de Ciencias, Humanidades e Ciencias Sociais.

Dentro do réxime de ensinanzas de adultos

- (a) ESA Nivel III, módulos I, II, III e IV
- (b) Ciclo formativo de Xestión administrativa modular
- (c) Bacharelatos nas modalidades de Ciencias e Ciencias Sociais.

4. Características singulares

- (a) O centro dispón de comedor escolar.
- (b) O alumnado dispón de transporte escolar.
- (c) O número de alumnos supera os 750 estudantes no presente curso.

O ALUMNADO

1. Poboación inmigrante

No presente curso hai un total de 29 alumnas e alumnos con nacionalidade non española, repartidos da seguinte forma (datos a 1/11/2018):

Nacionalidade	Nº de estudantes
Alxeriana	2
Arxentina	1
Brasileira	5
Británica	1
Dominicana	8
Peruana	1
Portuguesa	2
Romanesa	7
Uruguaia	2

2. Estatística de matrícula

Ensinanza	Quenda	Grup	Mullere	Home	Total
1º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	13	11	24
	Xornada	B	13	12	25
	Xornada	C	12	13	25
2º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	9	12	21
	Xornada	B	8	13	21
	Xornada	C	8	13	21
	Xornada	D	13	6	19
2º Ensinanza secundaria obrigatoria PMAR	Xornada	D	4	2	6
3º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	15	4	19
	Xornada	B	9	10	19
	Xornada	C	7	10	17
3º Ensinanza secundaria obrigatoria PMAR	Xornada	C	3	4	7
4º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	A	18	6	24
	Xornada	B	11	13	24
	Xornada	C	8	6	14
4º Ensinanza secundaria obrigatoria	Xornada	C	5	5	10
1º Bacharelato Ciencias	Xornada	B	12	12	24
1º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	9	5	14
1º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	5	4	9
2º Bacharelato Ciencias	Xornada	A	3	2	5
	Xornada	B	18	12	30
2º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	7	5	12
2º Bacharelato Humanidades e ciencias	Xornada	A	8	4	12
(A)-1º Bacharelato Ciencias	Nocturno	A	3	7	10
(A)-2º Bacharelato Ciencias	Nocturno	A	4	6	10
(A)-2º Bacharelato Humanidades e ciencias	Nocturno	A	8	5	13
1º Administración e finanzas	Xornada	A	13	8	21
1º Automoción	Xornada	A	1	19	20
1º Electromecánica de vehículos automóbiles	Xornada	A	2	18	20
1º Instalacións eléctricas e automáticas	Xornada	A	3	6	9
1º Mantemento de vehículos	Xornada	A	0	16	16
1º Servizos administrativos	Xornada	A	13	3	16
1º Sistemas electrotécnicos e automatizados	Xornada	A	0	24	24
1º Soldadura e caldeiraría	Xornada	A	0	23	23
1º Xestión administrativa	Xornada	A	11	6	17
2º Administración e finanzas	Xornada	A	9	3	12
	Xornada	B	1	0	1
2º Carrozaría	Xornada	A	0	5	5
	Xornada	B	0	3	3
2º Electromecánica de vehículos automóbiles	Xornada	A	2	5	7
	Xornada	B	0	6	6

Ensinanza	Quenda	Grup	Mullere	Home	Total
2º Instalacións eléctricas e automáticas	Xornada	A	0	8	8
	Xornada	B	0	1	1
2º Mantemento de vehículos	Xornada	A	0	10	10
2º Servizos administrativos	Xornada	A	6	5	11
	Xornada	B	1	0	1

2º Sistemas electrotécnicos e automatizados	Xornada	A	0	7	7
2º Soldadura e caldeiraría	Xornada	A	2	13	15
	Xornada	B	0	3	3
2º Xestión administrativa	Xornada	A	9	1	10
(A)-Sistemas electrotécnicos e	Nocturno	X	0	3	3
(A)-Xestión administrativa	Nocturno	A	17	6	23
	Nocturno	B	3	2	5
	Nocturno	X	1	0	1
(A)-ESO Módulo 1 (1º Cua.)	Nocturno	A	5	7	12
(A)-ESO Módulo 3 (1º Cua.)	Nocturno	A	16	14	30
	Nocturno		1	0	1
(A)-ESO Módulo 4 (2º Cua.)	Nocturno	A	0	1	1
			349	428	777

Obxectivos (adaptados ao contexto do centro e do alumnado)

a	Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
b	Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
c	Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
d	Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuizos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
e	Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
f	Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
g	Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
h	Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
i	Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
l	Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m	Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
n	Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
ñ	Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito
o	Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

3. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN

Todo o curso	UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref. (libro de texto, outros...).	Temporalización			
	UD / Tema / Prox.	Bloque B1	Contido		Mes	Sesións		
1ª Avaliación			BLOQUE 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns	Texto Vicens-Vives Web de Aula Internet	Todo o curso			
		B0.1	Método histórico. Fontes e perspectivas.					
		B0.2	Análise e comentario de fontes					
		B0.3	Mapas e liñas do tempo.					
		B0.4	Utilidade das fontes.					
		Bloque B1	BLOQUE 1: A Península Ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía Visigoda (711)		SET	8		
		B1.1	Da prehistoria á monarquía visigoda: prehistoria (evolución do Paleolítico ao Neolítico; pintura cantábrica e levantina; importancia da metalurxia); configuración das áreas celta e ibérica (Tartesos, indoeuropeos e colonizadores orientais; cultura castrexa); Hispania romana (conquista e romanización da Península; legado cultural romano; exemplo galego); monarquía visigoda (ruralización da economía; poder da Igrexa e a nobreza					
			BLOQUE 2: A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)				OUT	8
		B2.1	Al-Andalus: conquista musulmá da Península; evolución política de Al-Andalus; revitalización económica e urbana; estrutura social; relixión, cultura e arte.					
		B2.2	Os reinos cristiáns do século XIII ao XV: evolución política; nacemento das Cortes. Os reinos cristiáns na baixa Idade Media (séculos XIV e XV): diferente evolución e organización política das coroas de Castela, Aragón e Navarra. Proceso de reconquista e repoboación.					
	B2.3	Os reinos cristiáns na Idade Media: réxime señorial e sociedade estamental. Tensións sociais.						

		B2.4	Os reinos cristiáns na Idade Media: do estancamento á expansión económica. Crises agraria e demográfica.			
		B2.5	O Camiño de Santiago.Unha cultura plural: cristiáns, musulmáns e xudeus. Manifestacións artísticas.			
		Bloque B3	Contido BLOQUE 3: A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)			
		B3.1	Os Reis Católicos: unión dinástica de Castela e Aragón; reorganización do Estado; política relixiosa; conquista de Granada; descuberta de América; incorporación de Navarra; relacións con Portugal.			
		B3.2	Auxe do Imperio no século XVI: dominios de Carlos I e de Filipe II; modelo político dos Austrias; conflitos internos; conflitos relixiosos no seo do Imperio; conflitos exteriores; exploración e colonización de América e do Pacífico; política económica respecto a América; a revolución dos prezos e o custo do Imperio.		OUT	6
		B3.3	Crise e decadencia do Imperio no século XVII: os validos; expulsión dos mouriscos; proxectos de reforma de Olivares; guerra dos Trinta Anos e perda da hexemonía en Europa en favor de Francia; rebelións de Cataluña e Portugal en 1640; Carlos II e o problema sucesorio; crise demográfica e económica.			
		B3.4	Século de Ouro español: do Humanismo á Contrarreforma; Renacemento e Barroco na literatura e na arte.			
	UD / Tema / Prox.	Bloque B4	Contido BLOQUE 4: ESPAÑA NA ÓRBITA FRANCESA: O REFORMISMO DOS PRIMEIROS BORBÓNS (1700-1788)	Texto Vicens-Vives Web de Aula Internet		
		B4.1	Cambio dinástico e Guerra de Sucesión: unha contenda civil e europea; a Paz de Utrecht e o novo equilibrio europeo; os pactos de familia con Francia.			
		B4.2	Reformas institucionais: novo modelo de Estado; Administración en América; Facenda Real; relacións Igrexa-Estado.			
		B4.3	Economía e política económica: recuperación demográfica; problemas da agricultura, a industria e o comercio; liberalización do comercio con América.		NOV	3
		B4.4	Engalaxe económica de Cataluña. Estancamento económico de Galicia.			
		B4.5	A Ilustración en España e Galicia: proxectistas, anovadores e ilustrados; despotismo ilustrado; novo concepto de educación; Sociedades Económicas de Amigos do País; prensa periódica.			

UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS				Mes	Sesións
1ª avaliación	UD / Tema / Prox.	Bloque B5	Contido BLOQUE 5: A CRISE DO ANTIGO RÉXIME (1788-1833): LIBERALISMO FRONTE A ABSOLUTISMO		
		B5.1	Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia.		
		B5.2	Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.		
		B5.3	Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista.	NOV	4
		B5.4	Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España.		
		B5.5	A obra de Goya como testemuño da época.		
	UD / Tema / Prox.	Bloque B6	Contido BLOQUE 6: A CONFLITIVA CONSTRUCCIÓN DO ESTADO LIBERAL (1833-1874)		
		B6.1	O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.		
		B6.2	Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases.	NOV-DEC	12
		B6.3	Proceso constitucional.		
	B6.4	Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da			

		monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.			
	B6.5	Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.			

	UD / Tema / Prox.	Bloque	Contido		Mes	Sesións
2ª avaliación		B7	BLOQUE 7: A RESTAURACIÓN BORBÓNICA: IMPLANTACIÓN E AFIANZAMENTO DUN NOVO SISTEMA POLÍTICO (1874-1902)		XAN	4
		B7.1	Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral.			
		B7.2	Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro.			
		B7.3	Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba.			
		B7.4	Perda das derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo			
2ª avaliación		B8	BLOQUE 8: CONTINUIDADE E TRANSFORMACIÓNS ECONÓMICAS NO SÉCULO XIX: UN DESENVOLVEMENTO INSUFICIENTE		XAN	5
		B8.1	Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.			
		B8.2	Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.			
2ª Avaliación			BLOQUE 9: A CRISE DO SISTEMA DA RESTAURACIÓN E A CAÍDA DA MONARQUÍA (1902-1931)		FEB	10
		B9.1	Intentos de modernización do sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.			
		B9.2	Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).			
		B9.3	Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía			
		B9.4	Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria.			
	UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS				Material de ref. (libro de texto, outros...).	Temporalización
Avaliación	UD / Tema / Prox.	Bloque	Contido		Mes	Sesións
			B10	BLOQUE 10. A II REPÚBLICA. A GUERRA CIVIL NUN CONTEXTO DE CRISE INTERNACIONAL		

			(1931-1939)			
		B10.1.	A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración	Texto Vicens-Vives Internet	MAR	12
		B10.2.	Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar).			
		B10.3.	Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra.			
		B10.4.	Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36.			
	UD / Tema / Prox.	Bloque B11	BLOQUE 11. A DITADURA FRANQUISTA (1939-1975)	Web Aula		
		B11.1	Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973).		ABRIL	9
		B11.2	Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema.			
	UD / Tema / Prox	Bloque B12	BLOQUE 12. NORMALIZACIÓN DEMOCRÁTICA DE ESPAÑA E INTEGRACIÓN EN EUROPA (DESDE 1975)			
		B12.1	Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas.	Texto Vicens-Vives Internet	MAIO	4
		B12.2	Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia.			
		B12.3	Gobernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa.	Web Aula		
		B12.4	Papel de España no mundo actual.			

4. RELACIONAR ASPECTOS CURRICULARES PARA CADA UNIDADE / PROXECTO / TEMA

Temporalización: 1ª AVALIACIÓN	Estándares de aprendizaxe avaliados	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación
--------------------------------	-------------------------------------	---

	Identif. contidos	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo cons ec.	Instrumentos						
						Proba escrita 80%	Prob a oral	Trab. ind. 10%	Trab. grupo	Cad. clase	Rúb. (2)	Obs. aula 10%
Todo libro	B0.1	HEB0.1.1.	CCL, CD, CAA, CSC, CSIEE, CCEC	Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición	100							
	B0.2	HEB0.2.1.	CCL,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos	80							
	B0.3	HEB0.3.1.	CMCCT,CAA,CSC	Responde a cuestión propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.	100							
	B0.4	HEB0.4.1.	CMCCT,CAA,CSC	Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores	100							
1ª avaliación		HEB1.1.1.	CCL,CCS	Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e do Neolítico, e as causas do cambio.	50							
		HEB1.1.2.	CCEC	Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina	50							
		HEB1.1.3.	CCL,CMCCT,CSC	Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións	50							
	B1.1	HEB1.1.4.	CCL,CAA,CSC	Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento.	40							

	HEB1.1.5.	CCL,CSC,CCEC	Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos	70															
	HEB1.1.6.	CAA,CSC	Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta	70															
	HEB1.1.7.	CCL,CSC,CCEC	Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo	80															
	HEB1.1.8.	CCL,CSC,CCEC	Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares.	80															
	HEB1.1.9.	CCL,CSC	Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a igrexa e a nobreza.	50															
	HEB1.1.10.	CCL,CD,CAA,CSIEE CCEC	Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición.	70															
	HEB1.1.11.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50															
	HEB1.1.12.	CCL,CSC	Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestión ou situacións.	100															
	HEB2.1.1.	CCL,CSC	Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da Península.	80															
	HEB2.1.2.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos relativos a Al- Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns.	50															
	HEB2.1.3.	CCL.CSC	Describe a evolución política de Al-Andalus.	50															
B2.1.	HEB2.1.4.	CCL,CSC,CCEC	Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus.	70															
B2.2.	HEB2.2.1.	CCL,CSC	Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao	80															

			remate da Idade Media.										
	HEB2.2.2.	CCL,CSC	Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións.	50									
	HEB2.2.3.	CCL,CAA,CSC	Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media.	50									
	HEB2.2.4.	CCL,CAA,CSC	Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias.	50									
B2.3.	HEB2.3.1.	CCL,CSC	Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media.	50									
B2.4.	HEB2.4.1.	CCL,CMCCT,CSC	Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián.	70									
	HEB2.5.1.	CCL,CCEC,CSC	Describe o labor dos centros de tradución.	40									
B2.5.	HEB2.5.2.	CCL,CD,CAA CSIEE.CCEC	Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición.	70									
	HEB3.1.1.	CCL,CSC	Define o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado.	80									
	HEB3.1.2.	CCL,CSC	Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492.	80									
B3.1	HEB3.1.3.	CCL,CAA,CSC	Analiza as relación dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.	40									
	HEB3.2.1.	CCL,CAA,CSC	Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron.	80									
	HEB3.2.2.	CCL,CSC	Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI.	70									
B3.2	HEB3.2.3.	CCL,CAA,CSC	Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana.	70									

		HEB3.3.1.	CCL,CSC	Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía.	50								
		HEB3.3.2.	CCL,CSC	Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares	50								
		HEB3.3.3.	CCL,CSC,CAA	Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa.	30								
		HEB3.3.4.	CCL,CSC,CAA	Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640.	50								
		HEB3.3.5.	CCL,CSC	Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII, e as súas consecuencias.	70								
B3.3		HEB3.3.6.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50								
B3.4		HEB3.4.1.	CCL,CD,CAA,CSC CCEC	Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo.	50								
		HEB4.1.1.	CCL,CSC	Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito.	70								
		HEB4.1.2.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1700 ata 1788, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50								
B4.1		HEB4.1.3.	CCL,CSC	Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela.	50								
		HEB4.2.1.	CCL,CSC	Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.	80								
B4.2		HEB4.2.2.	CCL,CSC,CAA	Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns.	90								

	HEB4.2.3.	CCL,CSC	Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real.	30								
	HEB4.2.4.	CCL,CSC	Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas.	30								
B4.3	HEB4.3.1.	CCL,CSC,CAA	Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior.	30								
	HEB4.3.2.	CCL,CSC	Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector.	60								
	HEB4.3.3.	CCL,CSC	Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América.	60								
B4.4	HEB4.4.1.	CCL,CSC	Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII.	60								
B4.5	HEB4.5.1.	CCL,CAA,CSC,CCE C	Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado.	50								
	HEB4.5.2.	CCL,CSC.CCEC	Razoa a importancia das Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración.	50								
B5.1	HEB5.1.1.	CCL, CSC	Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia.	60								
	HEB5.1.2.	CCL,CSC	Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos.	70								
B5.2	HEB5.2.1.	CCL,CSC,CAA	Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime.	80								
	HEB5.2.2.	CCL,CSC,CAA	Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.	90								
B5.3	HEB5.3.1.	CCL,CSC	Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.	50								
	HEB5.3.2.	CCL,CSC	Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente.	70								

	HEB5.3.3.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50								
	HEB5.3.4.	CCL,CAA,CSC	Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.	90								
B5.4	HEB5.4.1.	CCL,CSC	Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas.	70								
	HEB5.4.2.	CCL,CSC	Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas.	60								
B5.5	HEB5.5.1.	CCL,CD,CSC,CCEC	Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.	50								
	HEB6.1.1.	CAA,CSC	Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais.	70								
	HEB6.1.2.	CCL,CSC	Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas.	50								
B6.1	HEB6.1.3.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50								
	HEB6.2.1.	CCL,CSC	Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II.	70								
	HEB6.2.2.	CCL,CSC	Resume as etapa da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.	50								
	HEB6.2.3.	CCL,CSC,CAA	Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II.	80								
	HEB6.2.4.	CCL,CAA,CSC	Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra.	80								
B6.2	HEB6.2.5.	CCL,CSC,CCEC	Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.	80								
B6.3	HEB6.3.1.	CCL,CAA,CSC	Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.	50								

	B6.4	HEB6.4.1.	CCL,CSC	Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático.	80							
		HEB6.4.2.	CCL,CSC	Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869.	80							
		HEB6.4.3.	CAA,CSC	Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	80							
	B6.5	HEB6.5.1.	CCL,CAA,CSC	Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.	70							
2ª avaliación	B7.1	HEB7.1.1.	CCL,CAA,CSC	Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas.	90							
		HEB7.1.2.	CCL,CSC	Especifica as características esenciais da Constitución de 1876.	90							
		HEB7.1.3.	CCL,CSC	Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración.	90							
		HEB7.1.4.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50							
	B7.2	HEB7.2.1.	CCL,CSC,CCEC	Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego.	70							
		HEB7.2.2.	CCL,CAA,CSC,CCEC	Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.	90							
	B7.3	HEB7.3.1.	CCL,CAA,CSC	Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX.	80							
		HEB7.3.2.	CCL,CSC	Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.	80							
	B7.4	HEB7.4.1.	CCL,CSC	Explica a política española respecto ao problema de Cuba.	50							

	HEB7.4.2.	CCL,CSC	Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París.	50								
	HEB7.4.3.	CCL,CSC,CCEC	Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.	80								
B8.1	HEB8.1.1.	CCL,CSC	Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX.	50								
	HEB8.1.2.	CCL,CAA,CSC	Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.	30								
B8.2	HEB8.2.1.	CCL,CSC	Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz.	90								
	HEB8.2.2.	CCL,CSC	Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.	70								
	HEB8.2.3.	CCL,CSC	Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX.	90								
	HEB8.2.4.	CCL,CAA,CSC	Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.	90								
	HEB8.2.5.	CCL,CAA,CSC	Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos.	90								
	HEB8.2.6.	CCL,CSC	Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855.	80								
	HEB8.2.7.	CCL,CAA,CSC	Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX.	80								
	HEB8.2.8.	CCL,CSC	Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna.	50								
	HEB8.2.9.	CCL,CSC	Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos.	60								

	HEB8.2.1 0.	CCL,CSC	Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.	70							
	HEB9.1.1.	CCL,CSC	Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas.	50							
	HEB9.1.2.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50							
B9.1	HEB9.1.3.	CCL,CAA,CSC	Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.	80							
	HEB9.2.1.	CCL,CSC	Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas.	90							
	HEB9.2.2.	CCL,CSC	Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.	70							
	HEB9.2.3.	CCL,CSC	Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927.	50							
B9.2	HEB9.2.4.	CCL,CSC	Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.	90							
	HEB9.3.1.	CCL,CSC	Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente.	90							
	HEB9.3.2.	CCL,CSC	Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate.	80							
B9.3	HEB9.3.3.	CCL,CSC	Explica as causas da caída da monarquía.	90							
B9.4	HEB9.4.1.	CCL,CSC	Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española.	40							

		HEB9.4.2.	CCL,CSC	Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera.	50								
		HEB9.4.3.	CCL,CAA,CSC	Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.	40								
3ª avaliación		HEB10.1.1.	CCL,CAA,CSC	Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos	90								
		HEB10.1.2.	CCL,CAA,CSC	Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.	90								
		HEB10.2.1.	CCL,CSC	Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República.	90								
		HEB10.2.2.	CCL,CSC	Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.	90								
		HEB10.2.3.	CCL,CSC	Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos.	90								
		HEB10.2.4.	CCL,CAA,CSC	Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior.	90								
		HEB10.2.5.	CCL,CSC	Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934.	80								
		HEB10.2.6.	CCL,CSC	Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	90								
		HEB10.3.1.	CCL,CSC	Especifica os antecedentes da Guerra Civil.	90								
		HEB10.3.2.	CCL,CAA,CSC	Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional.	80								
	HEB10.3.3.	CCL,CAA,CSC	Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra.	90									

	HEB10.3.4.	CCL,CSC	Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra.	80								
	HEB10.3.5.	CCL,CSC	Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar.	50								
	HEB10.3.6.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50								
	HEB10.4.1.	CCL,CD,CAA,CSC,C SIEE,CCEC	Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.	60								
	HEB11.1.1.	CCL,CAA,CSC	Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial.	90								
	HEB11.1.2.	CCL,CAA,CSC	Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha.	90								
	HEB11.1.3.	CCL,CSC	Explica a organización política do Estado franquista.	70								
	HEB11.1.4.	CCL,CSC	Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959.	90								
	HEB11.1.5.	CCL,CSC	Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973.	90								
	HEB11.1.6.	CCL,CSC	Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973.	80								
	HEB11.1.7.	CCL,CSC,CAA	Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional.	90								
	HEB11.1.8.	CCL,CSC	Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país.	90								
	HEB11.1.9.	CCL,CSC	Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas.	80								
	HEB11.1.10	CCL,CSC	Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo.	90								

	HEB11.1.1 1	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50							
	HEB11.2.1.	CCL,CD,CSIEE,CCE C	Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquis	60							
	HEB12.1.1.	CCL,CSC	Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha.	90							
	HEB12.1.2.	CCL,CSC	Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición.								
	HEB12.1.3.	CCL,CSC	Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a	90							
	HEB12.1.4.	CCL,CSC	Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.	80							
	HEB12.2.1.	CCL,CSC	Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais.	90							
	HEB12.2.2.	CCL,CSC	Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco.	50							
	HEB12.3.1.	CCL,CAA,CSC	Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecem	80							
	HEB12.3.2.	CCL,CAA,CSC	Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración.	70							
	HEB12.3.3.	CCL,CSC	Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial	50							
	HEB12.3.4.	CCL,CSC	Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións	50							

		HEB12.3.5.	CMCCT,CAA,CSC	Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	50							
		HEB12.4.1.	CCL,CSC	Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.	80							

5. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

- Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e do Neolítico, e as causas do cambio.
- Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións
- Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento.
- Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos
- Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo.
- Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares.
- Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a igrexa e a nobreza.
- Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición.
- Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestión ou situacións.
- Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da Península.
- Describe a evolución política de Al-Andalus.
- Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus
- Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao remate da Idade Media.
- Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións.
- Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media.
- Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias.
- Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media.
- Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián.
- Describe o labor dos centros de tradución.
- Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición.
- Define o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado.
- Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492.
- Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.
- Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron.
- Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI.
- Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana.
- Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía.
- Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares
- Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa.
- Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640.
- Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII, e as súas consecuencias.
- Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo.
- Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito.
- Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela.
- Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.
- Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns.
- Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real.
- Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas.
- Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior.
- Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector.
- Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América.
- Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII.
- Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado.
- Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia.
- Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos.
- Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime.
- Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.
- Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.
- Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente.
- Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.
- Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.
- Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas.
- Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas
- Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.
- Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas.
- Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II
- Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.
- Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II.
- Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra.
- Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra.
- Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.
- Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.
- Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático.
- Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869.
- Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.
- Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.

	<p>Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista. Explica a política española respecto ao problema de Cuba. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente.</p>
<p style="text-align: center;">CMCCT</p>	<p>Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións -Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos. - Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos relativos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns - Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián. - Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. -Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. - Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. - Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. - Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>
<p style="text-align: center;">CD</p>	<p>-Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición. - Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición. - Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo. - Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra</p>

CAA	<ul style="list-style-type: none"> -Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento. -Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos -Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta - Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición. - Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos. - Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos relativos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns - Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media. - Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias. - Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición. - Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían. - Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron. - Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa. - Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640. - Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. - Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. Explica as causas da caída da monarquía. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.
CSC	<ul style="list-style-type: none"> -TODOS OS ESTÁNDARES
CCEC	<ul style="list-style-type: none"> -Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina - Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo. - Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares. - Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición. - Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus - Describe o labor dos centros de tradución. - Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición. - Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo. - Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime. - Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. - Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. - Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.
CSIEE	<ul style="list-style-type: none"> -Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición. - Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición.

METODOLOXÍA

Sendo o obxectivo último o achegamento do alumnado ós feitos e procesos histórico-xeográficos, combinaranse metodoloxías integradoras acordes ó principio de aprendizaxe construtiva. Os contidos traballaranse gradualmente, partindo da competencia inicial do alumnado reflectida na avaliación inicial, priorizando as actividades de tipo procedemental, especialmente no comezo do curso, para asegurar unhas bases sólidas para o resto do tempo. O enfoque estará claramente orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas.

Coa finalidade de conseguir eses obxectivos potenciaremos as actividades participativas, aquelas nas que o alumnado teña que esforzarse por usar a súa capacidade de análise, imaxinación e cooperación. Combinaremos, polo tanto, o traballo cooperativo co traballo individual, sen esquecer a diversidade presente na aula, con alumnos de diversas capacidades e ritmos de aprendizaxe. As TIC tamén estarán presentes na aula medida en que os recursos o permitan.

Estratexias metodolóxicas

- Organización dos contidos por medio de esquemas e síntesis, o máis sinxelo, ata lograr a realización de organigramas e mapas conceptuais
- Corrección na expresión cunha linguaxe específica da disciplina.
- Comprensión dos contidos dentro dun proceso continuo de construción dos coñecementos. elaboración de traballos de indagación a partir de fontes diversas (escritas, mapas, imaxes, audiovisuais, informática...)
- Resolución de problemas diversos a través de debates, argumentacións
- Simulacións.
- Creación de material TIC por parte do alumnado

Exemplo de secuenciación de traballo na aula

Motivación:

- Actividade de exploración de ideas e coñecementos previos.
- Formulación de cuestións que promovan o interese
- Presentación da actividade con mapas, gráficos, textos, fotos, etc.

Información do profesor/a:

- Información básica para todo o alumnado.
 - explicación oral significativa, apoiándose no libro de texto, en presentacións, audiovisuais,... para unha mellor reconstrución conceptual histórica
 - subliñado de ideas-eixe que vertebran de xeito coherente a evolución e os cambios en aspectos fundamentais
 - desenvolvemento temático de carácter acumulativo e progresivo. Cada nova unidade se sustenta no traballado anteriormente.
 - tratamento de fontes documentais que se consideren necesarias, sexan tomadas do libro de texto ou aportadas polo docente, a fin de fomentar os procedementos de indagación e comprensión
 - fomento da participación, a reflexión e a confrontación de ideas
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación, a criterio do profesorado

Traballo persoal:

- Comprensión de conceptos e contidos clave
- Lectura e comprensión de textos
- Análise de documentos, pequenas investigacións, etc.
- Resposta a preguntas.
- Resolución de problemas.
- Comentario de documentos, mapas, imaxes, etc.
- Elaboración de mapas, gráficos, sínteses ou mapas conceptuais.

Avaliación:

- Análise de producións: caderno, mapas, comentarios, etc.
- Exposicións orais.
- Probas escritas.
- Traballos individuais e en grupo.
- Observación do traballo na aula.

Para a presentación de cadernos e traballos o alumnado deberá seguir as seguintes indicacións

CADERNO DE TRABALLO

- Será tipo dossier, específico da materia.
- A primeira folia, a portada, incluirá o nome da materia e nome e curso do alumno
- As follas serán con cuadrícula e iguais en tamaño (preferiblemente A4). Non se admitirán follas arrancadas de libreta.
- As follas levarán número de páxina, o que se fará a medida que se precise (non antes). De ter que intercalar follas, estas levarán o número da páxina anterior e a palabra *bis*.
- Cada tema comezará en folia diferente e estará encabezada polo título.
- Os contidos estarán diferenciados claramente baixo epígrafes distintos:
 - Exercicios. Indicarase o título e o nº de páxina, deixando un pequeno espazo libre para posibles correccións.
 - Apuntamentos.
 - Dicionario.
- Presentación. Á hora de escribir non se pode esquecer:
 - Deixar os marxes precisos
 - Non se permite empregar lapis (só se permite gráficos) ou fíxas para as correccións

TRABALLOS

Empregar sempre a lingua galega

- Escritos con procesador de textos, a máquina ou man. Neste caso coidar a caligrafía.
- Xustificar os parágrafos
- Deixar marxes: 3 cm arriba, 2 cm abaixo, a dereita e a esquerda
- Elaborar unha portada que recolla:
 - Título do traballo (en maiúsculas)
 - Nome e apelidos, curso do autor (se son varios, colocaranse por orde alfabético do primeiro apelido)
 - Ano académico

Estes dous últimos datos irán preferiblemente no lado inferior dereito

- Engadir unha contraportada en branco
- Numerar as páxinas, comezando despois da contraportada
- A primeira folia levará o índice. Incluirá os apartados e o seu número de páxina
- De se incluír imaxes, han levar pé en alusión ós contidos tratados e a fonte
- Non se admiten tachaduras ou tippex
- Na derradeira folia, antes da contraportada, irá a bibliografía: libros, revistas, prensa,.... O xeito correcto das referencias bibliográficas é como segue:

- Bibliografía de formato papel:

Libros:

Autor/s (separados por punto e coma) comezando polos apelidos. Título (subtítulo se o hai), sempre en cursiva. Editorial, cidade, data.

Exemplo: Jakson, G. "*La República española y la guerra civil*". Editorial Crítica, Barcelona, 1976

Enciclopedias: ao tratarse dunha colección indicaremos o número de volumes e o número do/s utilizados

Exemplo: "*Historia Universal del Arte*". Volume 3. Editorial Planeta, Barcelona, 1.990. 10 volumes

Artigos de prensa ou revistas:

Autor. Título do artigo. Título da publicación, páxina e data.

Exemplo: Ambrós, I.. "*La creación de una zona de libre cambio con EE.UU. divide a la UE*". *La Vanguardia*, páx 10, 1995.

- Bibliografía de formato dixital, sexa en liña, CD-rom ou DVD: Título. Autor. Data.

Páxina web, engadiremos a dirección.

Exemplo: *Biblioteca Nacional. Exposiciones virtuales. Cartografía española de los siglos XVI a XIX.*
<http://www.bne.es/esp/cartografia-fra.htm>

- Unha cita textual, ha ir entrecomillada e relacionada cunha chamada a pé de páxina por medio dun número (en superíndice¹). No pé da páxina indicamos o documento do que procede a cita, sinalando o número de páxina.

En determinadas circunstancias será posible entregar o traballo en soporte dixital (disquete, CD), remitido por correo ou insertado no blog.

Outras decisións metodolóxicas

- Agrupamentos:

Non se prevén agrupamentos especiais na aula agás os necesarios para realizar traballos grupais cando o profesorado o decida ou o teña sinalado na programación de cada curso. Para este tipo de traballos grupais seguiranse as indicacións inherentes a esta metodoloxía pedagóxica

- Espazos:

As clases se desenvolveran na Aula Específica de cada grupo, nas Aulas Informáticas, na Biblioteca, nas áreas destinadas a Exposicións Temporais e noutras áreas determinadas do Centro educativo que, por unha ou outra causa, sexan axeitadas en cada momento.

- Materiais e recursos didácticos:

Como recurso principal, o libro de texto utilizado é o da Editorial Oxford (o alumnado e o profesorado dispoñen deste libro tamén en versión dixital. As páxinas web elaboradas polo profesorado serven, asimesmo de base metodolóxica.

Por outro lado para a comprensión dos temas serán necesarios:

- Mapamundi. Non podemos construír un coñecemento sobre o marco xeográfico mundial se temos problemas á hora de situar poboacións ou rexións
- Fontes documentais históricas e historiográficas seleccionadas polo profesor
- Prensa
- Imaxes. Diapositivas, fotografías, debuxos, planos, tanto do libro de texto como procedente doutras fontes, aportados polo profesor, buscados polos alumnos, consultados en Internet ou na biblioteca. Consideramos que o uso de imaxes axuda a fixar coñecementos, sobre todo cando se trata de estudar un marco temporal e cultural tan dilatado
- Gráficas, mapas históricos ou temáticos, moitos deles realixados polos propios alumnos a través das ferramentas TIC
- Para determinadas actividades precisárase ordenador con acceso a internet (busca de información, realización de exercicios, exposicións de PowerPoint, etc.)
- Proxector e pantalla

Os grupos contan coa súa propia aula na que se dispón do material informático preciso (pizarra dixital, proxector e ordenador)

7. AVALIACIÓN

Avaliación inicial

Data prevista de realización

Ao longo da primeira semana do curso

Proba (proba tipo test, preguntas e respostas, confección de mapas, gráficos... relacionados cos estándares, etc.)

- **Descrición do tipo de proba:**

Constará de preguntas tipo test, preguntas de respostas curtas, breve comentario de gráficos ou textos, relacionado cos estándares . Para coñecemento de capacidades e contidos básicos previos que permitisen unha boa asimilación dos novos contidos presentes no curso

Mecanismo para informar ás familias

Os resultados serán comunicados á Titoría a través da sesión de pre-avaliación que se realiza en outubro. No caso de detectar carencias significativas comunicariase coa familia do alumno e o Departamento de Orientación coa maior brevidade posible

Consecuencias dos resultados da proba

A nivel académico, sen valor

Acreditación de coñecementos previos [Só 2º bacharelato, se procede]

Procedemento que se seguirá:

- a) Matrícula como pendente.
- b) Proba.

De optar pola PROBA,

- a) Tipo de proba:

- b) Procedemento para a avaliación:

Avaliación continua

Periodicidade coa que se farán probas escritas (cada cantos temas, cantas por trimestre ou avaliación, etc.)

As probas escritas soamente representan unha parte da nota do alumnado. Realizaranse entre unha e dúas por trimestre segundo a programación de cada grupo, que ten en conta o número de estándares, o nivel do grupo e os criterios do profesorado. De acordo con estes dous derradeiros criterios, o número de probas pode variar, independentemente do sinalado na programación inicial, cambios que serán oportunamente reflectidos nas Actas de Departamento.

O número de traballos individuais e doutros mecanismos de avaliación será do mesmo xeito, variable.

No caso do instrumento de avaliación observación na aula, soamente serán tidas en conta aquelas producións que engadan aportacións significativas para a comprensión do tema e que demostren un bo coñecemento da materia por parte do alumnado

En todo caso, o alumnado que non puidera realizar o exame na data prevista deberá entregar un xustificante médico para poder facer o dito exame en outra data diferente á programada. Os traballos individuais que non foran realizado durante o período lectivo terán, asimesmo, data de entrega.

Como se cualifican as probas, os traballos individuais ou colectivos, o traballo no caderno de clase, a observación do traballo na aula (ponderación, redondeo...)

Nota media ponderada, segundo as porcentaxes aprobadas para cada estándar, e redondeo final. Será tida en conta a presentación e pulcritude nas probas e traballos, así como a ortografía. As faltas graves de ortografía (tipo confusión b/v, colocación do h, etc.) suporá o desconto de 0,1 puntos por cada unha delas ata un máximo de 1 punto.

Un 10% do total corresponde aos traballos individuais e o 90% correspondente as probas.

Aspectos que se van valorar dentro da observación do traballo na aula e instrumentos para a recollida desta información

Aspectos a ter en conta: atención, esforzo, participación, interese, puntualidade, autonomía e cooperación

O instrumento de recollida de datos será o caderno do profesor

Como se calcula a cualificación de cada unha das avaliacións (ponderación, redondeo...)

Media aritmética das tres avaliación e redondeo final

Mecanismo/s para recuperar unha avaliación ou proba non superada

Proba ou traballo para recuperar os estándares de cada avaliación suspendida nos que non se acade o grado mínimo de consecución

Estas probas serán realizadas ao inicio da avaliación seguinte á non superada

Avaliación final [Só para ESO e bacharelato]**Alumnado que deberá realizar a avaliación final**

Aquel alumnado que teña sen recuperar algunha das avaliacións do curso, tras as probas de recuperación trimestrais

Descrición do tipo de proba

Similar ás trimestrais, en función dos estándares

Estándares que se van avaliar (todos, só os pendentes...)

Aqueles estándares indicados cun grado mínimo de consecución superior a 80 en cada avaliación non superada

Como se calcula a cualificación final (ponderación, redondeo, etc.)

Media aritmética de cada avaliación e nota final por redondeo

Criterios do centro para a promoción**Avaliación extraordinaria [Só para ESO e bacharelato]****Descrición do tipo de proba: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.**

A proba será similar ás do curso en función dos estándares

Avaliaranse aqueles estándares indicados cun grado mínimo de consecución superior a 80

Como se calcula a cualificación

100% da nota da proba

Recuperación e avaliación de pendentes [Só para ESO e bacharelato]

Mecanismos para o seguimento (clases de recuperación, traballos, reunións de seguimento, etc.)

Para lograr que o alumno acade as destrezas básicas poderemos organizar varias reunións ao longo do ano, nas que se solventarán as dúbida, ademais de sinalar os contidos mínimos sobre os que os alumnos deben traballar. Recibirán tamén material para traballar na casa. Doutra banda, os profesores do curso ordinario da materia pendente farán o seguimento do traballo e resolverán as dúbidas que presenten.

Como se avalía (avaliacións parciais, avaliación final, cualificación de traballos realizados, etc.)

Media aritmética de cada proba escrita da avaliación. As probas escritas serán as mesmas ou similares as realizadas polo alumnado do curso de 1º Bacharelato dese mesmo ano. O alumnado ca materia suspensa deberá presentarse ás ditas probas escritas nas mesmas datas que os alumnos de 1º. De non facelo así, poderán realizar una única proba en Maio.

Como se calcula a cualificación final (ponderación, redondeos, etc.)

Media aritmética de cada avaliación e nota final por redondeo
Do mesmo xeito que as realizadas en 1º Bach

8. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E DA PRÁCTICA DOCENTE

Indicadores de logro do proceso de ensino

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				

12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				
--	--	--	--	--

Indicadores de logro da práctica docente

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrecense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrecense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica

- **Periodicidade coa que se revisará.**
Trimestralmente
- **Contidos que foi preciso engadir ou eliminar con respecto á programación prevista.**
- **Medidas que se adoptarán como resultado da revisión.**

Indicadores

	Escala			
	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Assignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				

8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento. [Só para ESO e bach.].				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos [Só para determinadas materias de 2º de bacharelato].				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final. [Só para ESO e bacharelato].				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria. [Só para ESO e bach.].				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

Observacións:

10. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Medidas ordinarias e extraordinarias

Medidas ordinarias	
Organizativas	Curriculares
<ul style="list-style-type: none"> Adecuación para algún alumno/a ou grupo da estrutura organizativa do centro e/ou da aula. <ul style="list-style-type: none"> a) Tempos diferenciados, horarios específicos, etc. <p>Non, ao longo deste curso, ao non cusar a nosa materia ningún alumno cunhas necesidades específicas que así o esixisen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Adaptacións metodolóxicas para algún alumno / grupo, como traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos, etc. <p>Non neste curso</p> <ul style="list-style-type: none"> Adaptación dos tempos e/ou os instrumentos de avaliación para algún alumno/a.

<p>b) Espazos diferenciados.</p> <p>Non se contemplan</p> <p>c) Materiais e recursos didácticos diferenciados.</p> <p>O Departamento ten elaborado materiais diferenciados para alumnos que requiran reforzo por ter dificultades para acadar os contidos mínimos. Material suplementario para alumnos que superen con facilidade eses contidos mínimos non son proporcionados este curso</p> <ul style="list-style-type: none"> • Desdoblamento de grupos. <p>Non</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforzo educativo e/ou apoio de profesorado na aula. <p>Reforzo con materiais específicos</p>	<p>Non se contemplan para este curso</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programas de reforzo para o alumnado que tivo promoción sen superar todas as materias. <p>O especificado no apartado alumnado con materia pendente do curso anterior</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programa específico para alumnado repetidor da materia. <p>Non se contempla dita posibilidade</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aplicación personalizada dese programa específico para repetidores da materia. <p>Non se contempla dita posibilidade</p>
---	--

Medidas extraordinarias	
Organizativas	Curriculares
<ul style="list-style-type: none"> • Alumnado que recibe apoio por parte do profesorado especialista en PT / AL. <p>Neste curso non hai alumnado</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ser o caso, grupos de adquisición das linguas (para alumnado estranxeiro). • De ser o caso, grupos de adaptación da competencia curricular (alumnado estranxeiro). • Outras medidas organizativas: escolarización domiciliaria, escolarización combinada, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacións curriculares na materia. • De ser o caso, agrupamento flexible ou específico autorizado na materia. • Alumnado con flexibilización na escolarización. • Descrición do protocolo de coordinación co profesorado que comparte co titular da materia os reforzos, apoios, adaptación, etc. (coordinación cos PT /

	AL / outro profesorado de apoio / profesorado do agrupamento / etc.
--	---

11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Están incluídas na PXA e aprobadas polo Consello escolar ao inicio do curs

12. REFERENCIAS NORMATIVAS

- Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).
- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).
- Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29).
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29). No caso das programacións didácticas de Educación Primaria, Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 9).
- Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21).
- Resolución do 27 de xullo de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións no curso académico 2015/16 para a implantación do currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).